

Postanowienie z dnia 5 czerwca 2009 r.

I UZP 1/09

1. W sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych dotyczącej przeniesienia na członków zarządu zobowiązań spółki za zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym powinno być ustalone na podstawie § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.), a nie w oparciu o § 11 ust. 2 tego rozporządzenia.

2. W postępowaniu w przedmiocie uzupełnienia na podstawie art. 351 k.p.c. prawomocnego postanowienia sądu drugiej instancji wydanego w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji nie stosuje się przepisów o apelacji lub zażaleniu, a zatem nie jest możliwe przedstawienie na tym etapie postępowania do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu istotnego zagadnienia prawnego (art. 390 § 1 k.p.c.).

Przewodniczący SSN Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Jerzy Kwaśniewski, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 czerwca 2009 r. sprawy z odwołania Andrzeja F. i Eugeniusza D. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w O.W. z udziałem zainteresowanych: Kazimierza C. i Stanisława A. o uregulowanie zobowiązań finansowych, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 17 grudnia 2008 r. [...]

„Czy w sprawie przeciwko członkom zarządu spółki o uregulowanie zobowiązań finansowych za zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia zdrowotne, składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wynagrodzenie adwokata lub radcy prawnego będącego pełnomocnikiem winno być przyznane przy zastosowaniu § 11 ust. 2 rozporządzenia

Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielanej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2002 r., Nr 163, poz. 1349) czy też z uwzględnieniem § 6 tego rozporządzenia?”

o d m ó w i ł podjęcia uchwały.

U z a s a d n i e n i e

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało w następującym stanie sprawy. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w O.W. decyzjami [...] wydanymi 28 sierpnia 2007 r. ustalił, że Andrzej F. i Eugeniusz D. - członkowie zarządu B.-P. H. SA w K. odpowiadają całym swoim majątkiem, solidarnie z pozostałymi członkami zarządu, za zaległości tej Spółki z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu wyrokiem z 11 września 2008 r. [...] zmienił zaskarżone decyzje i ustalił, że odwołujący się Andrzej F. i Eugeniusz D. nie ponoszą odpowiedzialności z tytułu zaległych składek nieopłaconych przez Spółkę. W wyroku tym (pkt 3) Sąd Okręgowy zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w O.W. na rzecz Andrzeja F. kwotę 769 zł a na rzecz Eugeniusza D. kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Były to kwoty zdecydowanie niższe od objętych wnioskiem o zwrot kosztów procesu [...]. Pełnomocnik odwołującego się Andrzeja F. złożył bowiem - wraz z wnioskiem o zwrot kosztów procesu - zestawienie tych kosztów, z którego wynikało, że w sprawie z odwołania Andrzeja F. domaga się zasądzenia kwoty 18.529,94 zł, a w sprawie z odwołania Eugeniusza D. (w której Andrzej F. występował jako zainteresowany) kwoty 9.385,50 zł, w obu przypadkach koszty zastępstwa procesowego zostały odniesione do wartości przedmiotu sporu, zgodnie z § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.; powoływanego dalej jako rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych).

Uzasadniając zawarte w wyroku rozstrzygnięcie o kosztach procesu, Sąd Okręgowy podniósł, że w odniesieniu do wynagrodzenia pełnomocnika procesowego odwołującego się (będącego radcą prawnym) zastosował § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, zgodnie z którym stawki minimalne wynoszą 60 zł w sprawach o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego. Zdaniem Sądu, ustawodawca w wymienionym przepisie wyodrębnił kategorię spraw z zakresu ubezpieczenia społecznego i poddał je innym zasadom co do wysokości kosztów zastępstwa procesowego. W odniesieniu do tej kategorii spraw nie ma odwołania do regulacji z § 6 rozporządzenia, kształtującej stawki wynagrodzenia pełnomocnika będącego radcą prawnym w zależności od wartości przedmiotu sporu. Brak jest zatem podstaw prawnych w niniejszej sprawie do przyznania stronie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego obejmującego wynagrodzenie pełnomocnika obliczone według stawki minimalnej 7.200 zł. Podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 17 maja 2005 r., III AUa 469/06 (OSA w Katowicach 2008 nr 1, poz. 14).

Zażalenie na zawarte w wyroku Sądu Okręgowego postanowienie w przedmiocie zwrotu kosztów procesu wniósł pełnomocnik odwołującego się Andrzeja F. Pełnomocnik skarżącego zarzucił temu orzeczeniu naruszenie § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych przez jego niezastosowanie w sprawie objętej hipotezą tej normy, czyli w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, oraz naruszenie § 11 ust. 2 tego rozporządzenia przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że sprawa z odwołania od decyzji ZUS ustalającej odpowiedzialność członka zarządu spółki za jej zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek jest sprawą o świadczenie pieniężne z ubezpieczenia społecznego. Pełnomocnik skarżącego zarzucił także naruszenie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i zasądzenie od pozwanego organu rentowego na rzecz Andrzeja F. z tytułu zwrotu kosztów procesu kwot objętych zestawieniem kosztów [...], a ponadto zasądzenie od pozwanego organu rentowego na rzecz Andrzeja F. zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego w obu połączonych sprawach (z odwołań Andrzeja F. i Eugeniusz D.), w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zażalenia pełnomocnik podniósł, że Sąd Okręgowy zastosował błędną podstawę prawną dla ustalenia stawki wynagrodzenia pełnomocnika.

Podstawę tę powinien stanowić § 6 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych jako norma o charakterze ogólnym, nie zaś § 11 ust. 2 tego rozporządzenia, który dotyczy jedynie ograniczonej kategorii spraw o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego, który jako norma o charakterze szczególnym nie może podlegać wykładni rozszerzającej. Rozpoznawana sprawa nie należy do kategorii spraw wymienionych w § 11 ust. 2 rozporządzenia. Do sprawy dotyczącej przeniesienia na członków zarządu spółki kapitałowej odpowiedzialności za nieopłacone składki na ubezpieczenia społeczne znajduje zastosowanie § 6 rozporządzenia jako przepis ogólny, nakazujący przyjęcie stawki minimalnej stosownie do wartości przedmiotu sporu. Powyższa teza znajduje potwierdzenie w uchwale Sądu Najwyższego z 9 marca 1993 r., II UZP 5/93 (OSNCP 1993 nr 11, poz. 194), która zachowała swoją aktualność mimo wejścia w życie nowych przepisów regulujących kwestię opłat za czynności radców prawnych.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi postanowieniem z 7 listopada 2008 r. [...] uwzględnił częściowo zażalenie i zmienił zaskarżone postanowienie, podwyższając zasądzoną w nim na rzecz Andrzeja F. kwotę 796 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu do kwoty 8.115,44 zł. W pozostałej części zażalenie zostało oddalone. Sąd Apelacyjny nie rozstrzygnął w żaden sposób w przedmiocie wniosku pełnomocnika skarżącego o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego. W uzasadnieniu postanowienia z 7 listopada 2008 r. Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd Okręgowy nieprawidłowo orzekł o kosztach zastępstwa procesowego. Sprawa o zaległe składki na ubezpieczenia społeczne nie jest bowiem sprawą z zakresu spraw o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego, co trafnie podniósł pełnomocnik skarżącego powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego (uchwałę z 9 marca 1993 r., II UZP 5/93). Właściwą podstawę do określenia wysokości wynagrodzenia pełnomocnika z tytułu zastępstwa procesowego w tej sprawie stanowi § 6 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych, co oznacza, że przy wartości przedmiotu sporu powyżej 200.000 zł stawka minimalna wynagrodzenia wynosi 7.200 zł.

Pełnomocnik odwołującego się Andrzeja F. złożył 12 grudnia 2008 r. (w terminie wynikającym z art. 351 k.p.c.) wniosek o uzupełnienie powyższego postanowienia Sądu Apelacyjnego z 7 listopada 2008 r. o rozstrzygnięcie w przedmiocie zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym przy zastosowaniu § 12 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w

sprawie opłat za czynności radców prawnych i z uwzględnieniem stawki minimalnej obliczonej w oparciu o § 6 tego rozporządzenia. Pełnomocnik wniósł o uzupełnienie postanowienia Sądu Apelacyjnego przez dodanie punktu 3, zasądzającego od pozwanego organu rentowego na rzecz Andrzeja F. kwoty 3.660 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kwoty 3.600 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika za zastępstwo procesowe w postępowaniu zażaleniowym.

Przy rozpoznawaniu powyższego wniosku o uzupełnienie postanowienia z 7 listopada 2008 r. Sąd Apelacyjny uznał, że w sprawie występuje budzące poważne wątpliwości zagadnienie prawne, które na podstawie art. 390 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia. Zagadnienie to sprowadza się do wątpliwości, czy w sprawie odwołania od decyzji organu rentowego wydanej przeciwko członkom zarządu spółki o uregulowanie zobowiązań finansowych za zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wynagrodzenie radcy prawnego będącego pełnomocnikiem powinno być obliczone przy zastosowaniu § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.), czy też z uwzględnieniem § 6 tego rozporządzenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego stanowisko prezentowane przez pełnomocnika skarżącego co do sposobu ustalenia kosztów zastępstwa procesowego jest niezasadne. Sąd Apelacyjny podkreślił, że według § 12 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych w postępowaniu zażaleniowym przed sądem apelacyjnym stawka minimalna za prowadzenie sprawy wynosi 50% stawki minimalnej, a jeżeli w poprzedniej instancji sprawy nie prowadził ten sam radca prawny - 75% stawki minimalnej, w obu przypadkach nie mniej niż 120 zł. Tym samym dla określenia wysokości wynagrodzenia pełnomocnika będącego radcą prawnym w postępowaniu zażaleniowym konieczne jest ustalenie, jaka jest wysokość stawki minimalnej w sprawie, której zażalenie dotyczy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w przypadku przedmiotowej sprawy, tj. sprawy dotyczącej odpowiedzialności członków zarządu spółki za nieopłacone składki na ubezpieczenia społeczne, istnieje poważna wątpliwość, czy dla wyliczenia stawki minimalnej zastosowanie ma przepis szczególnie - § 11 ust. 2 rozporządzenia, czy też konieczne jest sięgnięcie do zasad

ogólnych, uzależniających wynagrodzenie radcy prawnego od wartości przedmiotu sporu (lub zaskarżenia) - § 6 rozporządzenia. Można bowiem twierdzić (tak jak to przyjął Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku z 11 września 2008 r.), że ustawodawca w przepisach dotyczących opłat za czynności radców prawnych wyodrębnił szczególną kategorię spraw z ubezpieczeń społecznych, tak jak została ona określona w art. 476 § 2 k.p.c., co do której przewidział niższe stawki minimalne wynikające z § 11 ust. 2 rozporządzenia. Możliwe jest również przyjęcie (tak jak to podnosi pełnomocnik skarżącego), że co do zasady wysokość stawek minimalnych w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych określa § 6 rozporządzenia, uzależniając te stawki od wartości przedmiotu sporu, zaś § 11 ust. 2 rozporządzenia wprowadza wyjątek od powyższej zasady dotyczący tylko i wyłącznie spraw o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego. Sprawa o zaległe składki nie jest sprawą tej kategorii, zatem § 11 ust. 2 rozporządzenia jako przepis o charakterze wyjątku i jako taki niepodlegający wykładni rozszerzającej nie może mieć zastosowania. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w przywołanej przez skarżącego uchwale z 9 marca 1993 r., II UZP 5/93. W powołanym orzeczeniu Sąd Najwyższy podkreślił, że taka ocena wynika zarówno z wykładni gramatycznej jak i celowościowej mającego zasadniczo to samo brzmienie § 17 ust. 2 obowiązującego wówczas rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 czerwca 1992 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w postępowaniu przed organami wymiaru sprawiedliwości (Dz.U. Nr 48, poz. 220 ze zm.). Przepis wprowadzający niższe stawki dotyczy wyłącznie spraw o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego, a nie zaległych składek na te ubezpieczenia. W konsekwencji przyjęcia przytoczonego poglądu, sprawy o zaległe składki powinny podlegać § 6 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Sąd Apelacyjny podniósł, że możliwy jest jednak jeszcze inny pogląd, do którego nie nawiązał Sąd Najwyższy w powołanej uchwale z 9 marca 1993 r., II UZP 5/93. Otóż, prawodawca w rozporządzeniu w sprawie opłat za czynności radców prawnych zawarł również § 5, zgodnie z którym wysokość stawek minimalnych w sprawach nieokreślonych w rozporządzeniu ustala się przyjmując za podstawę stawkę w sprawach o najbardziej zbliżonym rodzaju. Zasadność zastosowania tego przepisu może wynikać ze specyficznego charakteru sprawy dotyczącej odpowiedzialności członków zarządu za zaległe składki na ubezpieczenia społeczne. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie ulega wątpliwości, że jest to sprawa z zakresu ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 476 § 2 k.p.c.

Nie została ona bowiem zainicjowana wniesieniem pozwu, lecz odwołaniem od decyzji organu rentowego, co wymusza szereg odrębności postępowania przy uwzględnieniu specyfiki ubezpieczeń społecznych. Zastosowanie mają do niej wszelkie odrębności przewidziane przez art. 477⁸- 477¹⁶ k.p.c. Sąd Apelacyjny podkreślił, iż uzasadnia to pogląd, że chociaż sprawy o zaległe składki nie można uznać wprost za sprawę dotyczącą świadczenia z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego, to można ją uznać za sprawę dającą się zakwalifikować rodzajowo do spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zatem skoro przepis rozporządzenia wskazuje na kryterium podobieństwa rodzajowego (§ 5), to jedynymi rodzajowo podobnymi sprawami objętymi tym samym rodzajem postępowania odrębnego są sprawy, o których mowa w § 11 ust. 2 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych, a to oznacza, że zastosowanie miałyby stawka minimalna przewidziana w tym przepisie w związku z § 5 rozporządzenia (tak orzekł Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 17 maja 2007 r., III AUa 469/06, OSA w Katowicach 2008 nr 1, poz. 14 i do tego poglądu przychylił się Sąd Apelacyjny w Łodzi w składzie przedstawiającym do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne).

Sąd Apelacyjny podniósł, że rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia prawnego jest w niniejszej sprawie o tyle istotne, że § 12 ust. 2 rozporządzenia, w oparciu o który sąd określa wysokość wynagrodzenia pełnomocnika będącego radcą prawnym w postępowaniu zażaleniowym, nawiązuje do stawki minimalnej, co do której istnieje możliwość jej ustalenia zarówno na podstawie § 11 ust. 2 jak i § 6 rozporządzenia. Związek pomiędzy powyższym zagadnieniem a rozstrzygnięciem w przedmiocie wynagrodzenia pełnomocnika, jak również istniejące rozbieżności w rozwiązaniu przedmiotowej kwestii budzącej poważne wątpliwości (w uchwale z 1993 r. Sąd Najwyższy nie odniósł się do możliwości ustalenia wysokości stawek minimalnych z przyjęciem za podstawę stawki w sprawach najbardziej zbliżonych), uzasadniały przedstawienie Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego, sformułowanego w sentencji postanowienia, na podstawie art. 390 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagad-

nienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy. Zgodnie z art. 390 § 2 k.p.c., uchwała Sądu Najwyższego rozstrzygająca zagadnienie prawne wiąże w danej sprawie. Ponieważ przepisy o postępowaniu apelacyjnym stosuje się odpowiednio do postępowania toczącego się na skutek zażalenia (art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c.), w orzecznictwie przyjmuje się, że możliwe jest przedstawienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu zagadnienia, które ujawniło się także przy rozpoznawaniu zażalenia, a nie tylko apelacji (por. np. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 marca 1999 r., III CZP 62/98, OSNC 1999 nr 10, poz. 166, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 1998 r., III CZP 17/98, OSNC 1999 nr 1, poz. 19 oraz postanowienia z 22 kwietnia 1978 r., III CZP 21/78, LEX nr 8098, z 18 maja 1995 r., III CZP 60/95, LEX nr 156474, z 12 września 2000 r., III CZP 35/00, LEX nr 51811 i z 12 kwietnia 2006 r., III SZP 2/06 LEX nr 180727).

Instytucja pytań prawnych, prowadząca do związania sądów niższych instancji w danej sprawie poglądem Sądu Najwyższego, zawartym w podjętej uchwale, jest wyjątkiem od konstytucyjnej zasady podległości sędziów tylko Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP). Powinna być zatem traktowana z pełnym uświadomieniem tej wyjątkowości, co z kolei nakazuje wyklądać art. 390 § 1 k.p.c. w sposób jak najbardziej ścisły, bez żadnych koncesji na rzecz argumentów o nastawieniu celowościowym lub utylitarnym (por. uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 marca 1999 r., III CZP 62/98, OSNC 1999 nr 10, poz. 166).

Uwzględnienie powyższej wskazówki interpretacyjnej dotyczącej treści art. 390 § 1 k.p.c. nakazywało wziąć pod uwagę co najmniej trzy aspekty formalne, które przemawiały przeciwko dopuszczalności podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały rozstrzygającej przedstawione zagadnienie prawne.

Pierwszy aspekt formalny wiąże się z kwestią możliwości przedstawienia Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, które wyłoniło się nie przy rozpoznawaniu apelacji lub zażalenia, lecz przy rozpoznawaniu wniosku o uzupełnienie orzeczenia wydanego w wyniku wcześniejszego rozpoznania zażalenia. Sąd Apelacyjny zwrócił się bowiem do Sądu Najwyższego z pytaniem prawnym, które ujawniło się nie przy rozpoznawaniu zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego, lecz wniosku o uzupełnienie wcześniej wydanego postanowienia, którym Sąd Apelacyjny rozpoznał merytorycznie zażalenie. Rodzi to poważną wątpliwość co do możliwości zwrócenia się przez Sąd drugiej instancji z pytaniem prawnym do

Sądu Najwyższego. W orzecznictwie przyjmuje się, że jedynie sąd rozpoznający środek zaskarżenia, do którego - co najmniej odpowiednio - stosuje się przepisy o apelacji, może wystąpić z zagadnieniem prawnym, o którym mowa w art. 390 § 1 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 listopada 2006 r., III CZP 77/06, LEX nr 209205). Zagadnienie prawne przedstawione w ramach postępowania zażaleniowego powinno dotyczyć jedynie samego postępowania zażaleniowego i ściśle się z nim wiązać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 maja 1995 r., III CZP 60/95, LEX nr 156474). Dyrektywa odpowiedniego stosowania art. 390 § 1 k.p.c. do postępowania toczącego się na skutek zażalenia uzasadnia jedynie proste podstawienie w tym przepisie wyrazu „zażalenia” w miejsce wyrazu „apelacji”, a wszelkie dalsze modyfikacje nie znajdują jakiegokolwiek podstawy (por. uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 marca 1999 r., III CZP 62/98, OSNC 1999 nr 10, poz. 166). Z tych przyczyn Sąd Najwyższy uznał, że postępowanie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności lub nadania klauzuli wykonalności toczące się przed sądem drugiej instancji ma charakter postępowania jednoinstancyjnego. Jednocześnie nie jest to postępowanie wywołane wniesieniem środka zaskarżenia i na żadnym jego etapie nie znajdują zastosowania przepisy o apelacji, w tym i art. 390 k.p.c. upoważniający sąd drugiej instancji do wystąpienia z zagadnieniem prawnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 listopada 2006 r., III CZP 77/06). Pogląd ten można odnieść również do postępowania w przedmiocie uzupełnienia postanowienia wydanego przez sąd drugiej instancji w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji. Oznacza to brak możliwości wystąpienia z pytaniem prawnym na tym etapie postępowania (w postępowaniu incydentalnym dotyczącym uzupełnienia orzeczenia na podstawie art. 351 k.p.c.), w ramach którego Sąd Apelacyjny przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne.

Drugi aspekt formalny związany jest ze stanem konkretnej sprawy, w której zostało sformułowane przedstawione pytanie prawne. W sprawie tej zostało już bowiem wcześniej prawomocnie rozstrzygnięte w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym - w postanowieniu z 7 listopada 2008 r. rozpoznającym zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego w przedmiocie zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego - że o kosztach zastępstwa procesowego w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych dotyczącej przeniesienia na członka zarządu spółki zobowiązań finansowych spółki z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych

Świadczeń Pracowniczych należało orzec z uwzględnieniem treści § 6 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych (czyli w relacji do wartości przedmiotu sporu), a nie na podstawie § 11 ust. 2 tego rozporządzenia. Występuje tu zatem swoista „powaga rzeczy osądzonej” w kwestii dotyczącej sposobu obliczenia wysokości wynagrodzenia pełnomocnika procesowego będącego radcą prawnym, a tym samym niedopuszczalne jest formułowanie zagadnienia prawnego, które już wcześniej rozstrzygnął (udzielając wiążącej odpowiedzi) Sąd Apelacyjny. Odmienny pogląd co do tego zagadnienia, wynikający z faktu częściowo innego składu osobowego Sądu Apelacyjnego, który rozpoznawał zażalenie i składu tego Sądu rozpoznającego wnioski o uzupełnienie postanowienia, jest bez znaczenia. Stosownie do art. 358 k.p.c. (znajdującego zastosowanie w postępowaniu zażaleniowym z mocy art. 397 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.) postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym wiąże sąd od chwili, w której zostało podpisane wraz z uzasadnieniem, jeżeli zaś sąd postanowienia nie uzasadnia, od chwili podpisania sentencji. Jeżeli postanowienie to jest prawomocne, to wyposażone jest w moc wiążącą w rozumieniu art. 365 § 1 k.p.c., zgodnie z którym prawomocne orzeczenie wiąże sąd, który je wydał. Związanie sądu wydanym postanowieniem oraz jego moc wiążąca powodują także związanie wyrażonym w tym postanowieniu poglądem prawnym. Wyklucza to przyjęcie przez ten sam sąd w tej samej sprawie stanowiska prawnego odmiennego od uprzednio wyrażonego w odniesieniu do tej samej kwestii. Należy zgodzić się z pełnomocnikiem odwołującego się, który na posiedzeniu jawnym przed Sądem Najwyższym wniósł o odmowę podjęcia uchwały, że Sąd Apelacyjny w postępowaniu o uzupełnienie postanowienia jest związany poglądem prawnym wyrażonym w tym postanowieniu. Skoro na etapie rozpoznawania zażalenia Sąd Apelacyjny nie powziął wątpliwości co do kwestii prawnej stanowiącej przedmiot rozstrzygnięcia w postępowaniu zażaleniowym (a była to kwestia prawna tożsama z kwestią przedstawioną w pytaniu prawnym, dotycząca podstawy ustalenia wysokości wynagrodzenia pełnomocnika procesowego będącego radcą prawnym) i nie przedstawił jej wówczas Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia, to nie mógł jej przedstawić na etapie postępowania o uzupełnienie postanowienia. Rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia prawnego przez Sąd Najwyższy mogłoby doprowadzić do niedopuszczalnej kolizji norm proceduralnych i wewnętrznej sprzeczności orzeczenia. Z jednej strony bowiem Sąd Apelacyjny jest związany własnym poglądem prawnym w tej kwestii (art. 358 k.p.c. i art. 365 § 1 k.p.c.), z drugiej zaś byłby związany poglądem

prawnym wyrażonym przez Sąd Najwyższy (art. 390 § 2 k.p.c.). Jedynym sposobem uniknięcia tego konfliktu jest przyjęcie niedopuszczalności wystąpienia do Sądu Najwyższego z wnioskiem o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego, które sąd sam już wcześniej rozstrzygnął (w podobny sposób konflikt ten został rozwiązany w postanowieniu Sądu Najwyższego z 8 maja 2005 r., II UZP 1/07, LEX nr 296785).

Wreszcie, trzecią formalną przyczyną odmowy podjęcia uchwały jest rozstrzygnięcie podobnego (analogicznego) zagadnienia prawnego w uchwale Sądu Najwyższego z 9 marca 1993 r. (II UZP 5/93, OSNCP 1993 nr 11, poz. 194). W uchwale tej przyjęto, że pełnomocnikowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (radcy prawnemu) za zastępstwo Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawach o wymiar składek na ubezpieczenie społeczne przysługuje wynagrodzenie ustalone zgodnie z zasadami określonym w § 10 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 czerwca 1992 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w postępowaniu przed organami wymiaru sprawiedliwości (Dz.U. Nr 48, poz. 220). Należy przypomnieć, że § 10 rozporządzenia z dnia 4 czerwca 1992 r. przewidywał, iż wynagrodzenie adwokata ustala się od wartości przedmiotu sprawy; był on odpowiednikiem obecnego § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) oraz § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.). Można zatem stwierdzić, że już w 1993 r. Sąd Najwyższy opowiedział się za ustalaniem wynagrodzenia pełnomocnika procesowego będącego radcą prawnym lub adwokatem w sprawie dotyczącej wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w odniesieniu do wartości przedmiotu sporu, a nie na podstawie § 17 ust. 2 rozporządzenia z dnia 4 czerwca 1992 r., będącego odpowiednikiem § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

W uzasadnieniu uchwały z 9 marca 1993 r., II UZP 5/93, Sąd Najwyższy podkreślił, że składki na ubezpieczenie społeczne nie są świadczeniami pieniężnymi z ubezpieczenia społecznego, lecz świadczeniami na to ubezpieczenie. Dlatego też wykładnia gramatyczna § 17 ust. 2 rozporządzenia z dnia 4 czerwca 1992 r. przemawia przeciwko przyjęciu, że przepis ten obejmuje także sprawy o składki na ubez-

pieczenie społeczne. Wyłączenie spraw o składki na ubezpieczenie społeczne z zasad wynagradzania adwokatów przewidzianych w § 17 ust. 2 rozporządzenia wynika także z wykładni celowościowej tego przepisu. Ma on bowiem na celu ochronę interesów świadczeniobiorców (osób pobierających świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego, w szczególności pobierających emeryturę lub rentę, dodatki do emerytury lub renty oraz zasiłki z ubezpieczenia społecznego i rodzinnego) ze względu na społeczny charakter tych świadczeń. Stawki adwokackie ustalone w § 17 ust. 2 rozporządzenia odbiegają na korzyść klientów od stawek przewidzianych w § 10 rozporządzenia. Brak jest przesłanek do przyjęcia, że przywilejem niższych wynagrodzeń dla adwokatów mają być objęte sprawy, w których stronami są podmioty zobowiązane do płacenia składek na ubezpieczenie społeczne. Ten ostatni argument Sądu Najwyższego - odwołujący się do *ratio legis* § 17 ust. 2 rozporządzenia z dnia 4 czerwca 1992 r. (odpowiednika § 11 ust. 2 rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych) - sprawia, że nie stanowi skutecznego uzasadnienia dla rzekomo istotnej wątpliwości Sądu Apelacyjnego spostrzeżenie, że w uchwale z 9 marca 1993 r., II UZP 5/93, Sąd Najwyższy nie odniósł się do możliwości ustalenia wysokości stawek minimalnych wynagrodzenia adwokata z przyjęciem za podstawę stawki w sprawach najbardziej zbliżonych, co przewidywał § 3 ust. 1 rozporządzenia z dnia 4 czerwca 1992 r. Sąd Najwyższy w uchwale tej nie rozważał możliwości zastosowania do spraw o wymiar składek na ubezpieczenie społeczne § 17 ust. 2 w związku z § 3 ust. 1 rozporządzenia z dnia 4 czerwca 1992 r., ponieważ nie budziło jakichkolwiek wątpliwości - zwłaszcza przy zastosowaniu wykładni celowościowej - że do wynagrodzenia adwokata w tej kategorii spraw należy zastosować § 10 tego rozporządzenia. Gdyby odnieść ten pogląd do obecnie obowiązujących regulacji rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, należałoby uznać, że chociaż sprawę o zaległe składki na ubezpieczenia społeczne można niewątpliwie zakwalifikować rodzajowo do spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, to nie ma żadnych powodów, aby poprzez § 5 tego rozporządzenia (przyjmujący kryterium podobieństwa rodzajowego) do wynagrodzenia pełnomocnika będącego radcą prawnym w takiej sprawie stosować § 11 ust. 2 rozporządzenia, a nie § 6 rozporządzenia.

W tym kontekście wypada ponadto zauważyć, że nie każda rozbieżność między poglądem sądu, a oczekiwaniami stron postępowania musi oznaczać występo-

wanie poważnych wątpliwości prawnych. Przedstawienie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu może nastąpić, jeżeli budzi ono poważne wątpliwości, zaś przymiotnik kwalifikujący („poważne”) oznacza, że w przypadku powstania wątpliwości, które nie mają kwalifikacji poważnych (czyli zwykłych wątpliwości) sąd odwoławczy obowiązany jest rozwiązywać je we własnym zakresie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 października 2005 r., III CZP 68/05, LEX nr 175457). Wątpliwości Sądu Apelacyjnego nie mogły być uznane za poważne w rozumieniu art. 390 § 1 k.p.c. w związku z wcześniejszym rozstrzygnięciem przez ten sam Sąd przedstawionej kwestii w sposób wiążący dla dalszego rozpoznania sprawy oraz w związku z wyjaśnieniem wszystkich istotnych wątpliwości interpretacyjnych w uchwale Sądu Najwyższego z 9 marca 1993 r., II UZP 5/93. W tych okolicznościach odmienny pogląd prawny Sądu Apelacyjnego rozpoznającego wniosek o uzupełnienie postanowienia - w przedmiocie należnych pełnomocnikowi kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym (§ 12 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych) - nie jest poważną wątpliwością, która uzasadniałaby udzielenie przez Sąd Najwyższy odpowiedzi na przedstawione pytanie prawne w formalnie podjętej uchwale.

Ponieważ jednak kwestia podstawy ustalenia wysokości wynagrodzenia pełnomocnika procesowego (adwokata lub radcy prawnego) w sprawie, której przedmiotem jest przeniesienie na członka zarządu spółki odpowiedzialności za nieuiszczone przez spółkę składki na ubezpieczenia społeczne, jest kwestią kontrowersyjną i różnie rozstrzyganą przez sądy powszechne (o czym świadczy widoczna z perspektywy sądu kasacyjnego praktyka orzekania o kosztach zastępstwa procesowego w tych sprawach), Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym przedstawione zagadnienie prawne uznał za celowe przedstawić swój pogląd na to zagadnienie. Pogląd ten jest niewiążący dla Sądu Apelacyjnego, który zwrócił się o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego, ponieważ moc wiążącą ma tylko uchwała (art. 390 § 2 k.p.c.).

Podzielając w pełni pogląd prawny wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z 9 marca 1993 r., II UZP 5/93, należy przyjąć, że w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych dotyczącej przeniesienia na członków zarządu spółki zobowiązań spółki za zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym powinno być ustalone na podstawie

§ 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, a nie w oparciu o § 11 ust. 2 tego rozporządzenia.

Na marginesie wypada zauważyć, że rzeczywisty problem prawny występujący na obecnym etapie postępowania przed Sądem Apelacyjnym dotyczy nie tyle zasady ustalenia wynagrodzenia pełnomocnika będącego radcą prawnym, ile „wartości przedmiotu sprawy”, w rozumieniu § 6 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności radców prawnych, w postępowaniu zażaleniowym (inaczej mówiąc, od jakiej „wartości przedmiotu sprawy” powinno być wyliczone wynagrodzenie pełnomocnika na podstawie § 6 rozporządzenia). To ostatnie zagadnienie nie zostało jednak właściwie uzewnętrznione w samym pytaniu, nie przedstawiono go również w jego uzasadnieniu i dlatego nie może być przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy, na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. oraz art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) orzekł jak w sentencji postanowienia.

=====